

آموزش سرمایه گذاری فرهنگیان در بورس اوراق بهادار

بازار بورس اوراق بهادار یک بازار پر ریسک (خطر) است که سرمایه گذاران باید قبل از ورود به آن اطلاعات دقیق و کاملی را برای به حداقل رساندن زیان احتمالی فراهم آورند. لازم به ذکر است که سرمایه گذاری در این بازار به همان اندازه که ریسک بالایی دارد، در صورت ورود عالمانه به آن بازدهی قابل توجهی را نیز می تواند به همراه داشته باشد.

اصولاً ریسک و بازده یکی از مباحث مهم و پیچیده در علم مدیریت سرمایه گذاری است و هدف ما در این سلسله گفتار آشنا نمودن قشر فرهیخته فرهنگی با این مقوله است. بطوریکه عزیزان فرهنگی بتوانند پس از آشنائی با این مباحث خودشان با توجه به درجه ریسک پذیری خود اقدام به سرمایه گذاری نموده و از بازدهی مناسبی نیز برخوردار شوند.

با توجه به گستردگی مطالب در سرمایه گذاری اوراق بهادار، نگارنده سعی نموده مباحث مهم و اساسی را که دانستن آن برای هر سرمایه گذاری (در بازار بورس) لازم است را طی چندین شماره این نشریه مطرح و افرادی که علاقه مند به تکمیل مطالعات خود در این زمینه هستند را به کتب مفیدی که در پایان اشاره خواهد شد راجع دهد.

همانطور که خوانندگان عزیز می دانند، برای ورود به هر مطلب جدیدی باید در حله اول تعریف دقیقی از آن مبحث و اصطلاحات مربوط به آن کرد که پس از آگاهی از آنها درک مطلب سهل تر خواهد بود.

بنابراین در بخش اول این مجموعه اصطلاحات مهمی را که معمولاً در کلیه متون تخصصی مربوط به بورس اوراق بهادار عنوان می شود تعریف نموده و پس از آن وارد بحثهای سرمایه گذاری در سهام و چگونگی کاهش ریسک در این بازار خواهیم شد.

شایان ذکر است که نگارنده در این مجموعه سعی نموده، مطالب را بصورتی مطرح نماید تا مورد استفاده خوانندگانی که از تحصیلات دانشگاهی رشته های مرتبط (حسابداری، مدیریت و...) برخوردار نیستند باشد. بنابراین عزیزانی که در رشته های یاد شده تحصیل نموده اند، ممکن است مطالعه این مجموعه نوشتار در شماره های آغازین تکراری باشد ولی اینجانب سعی کرده ام تا در شماره های بعد مطالبی را مطرح نمایم، تا برای این افراد نیز جذاب باشد.

دکتر سید باقر عابدین نوه سی
مدیر عامل شرکت سرمایه گذاری فرآیند
(وابسته به صندوق ذخیره فرهنگیان)

بازرس قانونی، انتخاب اعضای هیات مدیره و بازرسی قانونی، انتخاب روزنامه کثیرالانتشار و چگونگی تقسیم سود بین صاحبان سهام و... است. به عبارت دیگر وظیفه مجمع عمومی عادی کلیه تصمیمات کلان شرکت بوده که نتیجه آن تغییر در مفاد اساسنامه نباشد. مجمع عمومی عادی سالانه معمولاً سالی یکبار در زمانی که در اساسنامه پیش بینی شده است، تشکیل می شود. مجمع عمومی عادی با حضور حداقل بیش از نیمی از سهامداران به نسبت تعداد سهام رسمیت می یابد و تصمیمات همواره با اکثریت نصف به علاوه یک آراء حاضر در جلسه رسمی معتبر خواهد بود. مهلت قانونی تشکیل مجمع عمومی عادی سالیانه طبق قانون تجارت حداکثر ۴ ماه پس از پایان سال مالی شرکت می باشد. در صورت نیاز به تشکیل مجمع عمومی عادی، به استثنای زمان مذکور (بعنوان مثال برای انتخاب اعضای هیات مدیره) در «آگهی دعوت» عنوان مجمع عمومی عادی بطور فوق العاده درج میشود. دعوت صاحبان سهام برای تشکیل مجمع عمومی باید از طریق نشر آگهی در روزنامه کثیرالانتشار معرفی شده، به عمل آید. فاصله بین نشر آگهی و تاریخ تشکیل مجمع حداقل ۱۰ روز و حداکثر ۴۰ روز می باشد.

ج مجمع عمومی فوق العاده

موضوعات اصلاح یا تغییر مواد اساسنامه شرکت، کاهش یا افزایش سرمایه و انحلال شرکت فقط در مجمع عمومی فوق العاده قابل رسیدگی است. در مجمع عمومی فوق العاده دارندگان بیش از نصف سهامی که حق رأی دارند باید حاضر باشند و تصمیمات مجمع همواره با اکثریت دو سوم آراء حاضر

مجمع عمومی

مجمع عمومی مهمترین رکن تصمیم گیری شرکت است که در آن سهامداران با توجه به نوع مجمع اتخاذ تصمیم می کنند. مقررات مربوط به حضور عده لازم برای تشکیل مجمع عمومی و آراء لازم جهت اتخاذ تصمیمات، در اساسنامه شرکت معین میشود، مگر در مواردی که به موجب قانون تکلیف خاصی برای آن وجود داشته باشد.

انواع مجامع عمومی

بر اساس قانون تجارت انواع مجامع عمومی بشرح زیر است:

الف) مجمع عمومی مؤسس ب) مجمع عمومی عادی ج) مجمع عمومی فوق العاده

وظایف انواع مجامع عمومی

الف) مجمع عمومی مؤسس

وظایف مجمع عمومی مؤسس به قرار زیر است:

۱- رسیدگی به گزارش مؤسسين و تصویب آن و نیز احراز پذیره نویسی کلیه سهام شرکت و تادیبه مبالغ لازم.

۲- تصویب طرح اساسنامه شرکت و در صورت لزوم، اصلاح آن.

۳- انتخاب اولین مدیران و بازرسان شرکت.

۴- تعیین روزنامه کثیرالانتشاری که هرگونه دعوت و اطلاعیه بعدی برای سهامداران تا تشکیل اولین مجمع عمومی عادی در آن منتشر شود.

ب) مجمع عمومی عادی

وظیفه مجمع عمومی عادی رسیدگی به صورت های مالی شرکت، گزارش فعالیت مدیران و

تعاریف:

شرکت سهامی

شرکت سهامی شرکتی است که سرمایه آن به تعداد معینی سهم، با ارزش مساوی تقسیم شده است. شرکت های سهامی بر دو نوع سهامی عام و سهامی خاص تقسیم می شوند. شرکت سهامی عام شرکتی است که مؤسسان آن قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به مردم تأمین می کنند و شرکت سهامی خاص شرکتی است که تمام سرمایه آن در زمان تأسیس، توسط مؤسسان تأمین شده است.

سهم

سهم درصد معینی از مالکیت یک شرکت سهامی است و برگ سهم، سند قابل معامله ای است که نماینده تعداد سهامی است که صاحب آن در شرکت سهامی دارد. در برگ سهم اطلاعات مهمی از قبیل نام و شماره ثبت شرکت، مشخصات دارنده سهم، تعداد و مبلغ اسمی سهم بر روی آن طبق قانون تجارت درج شده است.

قیمت اسمی

قیمت اسمی سهم مبلغی است که سهامدار اولیه در زمان پذیره نویسی به حساب شرکت واریز میکند. این مبلغ طبق قانون تجارت بر روی برگ سهم نوشته می شود. این رقم مطابق ماده ۲۹ قانون تجارت نباید از ۱۰۰۰۰ ریال بیشتر باشد اما به طور معمول در اغلب شرکت های پذیرفته شده در بورس این مبلغ ۱۰۰۰ ریال است.

قیمت بازار

قیمت بازار قیمتی است که براساس آن سهم در بورس اوراق بهادار مورد معامله قرار می گیرد.

اوراق مشارکت

اوراق مشارکت، اوراق بهاداری است که با مجوز سازمان بورس برای تأمین بخشی از منابع مالی مورد نیاز طرح‌های سودآور تولیدی و خدماتی صادر می‌شود. در ایران سه نوع اوراق مشارکت منتشر می‌شود که شامل موارد زیر است:

- الف- اوراق مشارکت بانک مرکزی
- ب- اوراق مشارکت وزارتخانه‌ها و شرکت‌های دولتی
- ج- اوراق مشارکت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس

تفاوت اوراق مشارکت با سهام این است که اوراق سهام نشان‌دهنده مالکیت دارنده آن در یک شرکت سهامی، اما اوراق مشارکت نشان‌دهنده مبلغ معینی بدهی صادرکننده (وام گیرنده) به دارنده (وام دهنده) آن است.

تابلوی بورس

تابلویی است که برای ارائه اطلاعات و قیمت سهام بکار میرود از قبیل تابلوی اصلی و فرعی، تابلو اوراق مشارکت دولتی و تابلوی اوراق مشارکت شرکت‌ها.

بستن نماد

توقف معاملات هر یک از انواع اوراق بهادار طی دوره معین طبق دستورالعمل مربوطه می‌باشد.

کد معاملاتی

شناسه «مشتری» جهت انجام معامله اوراق بهادار در سامانه معاملات است. این شناسه به صورت حروف، عدد، و یا ترکیبی از هر دو است.

شاخص

نماگری است که تغییرات قیمت مجموعه‌ای از اوراق بهادار را طی دوره زمانی مشخص نشان می‌دهد.

بازارگردان

معامله‌گری است که با اخذ مجوز لازم با تعهد به افزایش نقدشوندگی و تنظیم عرضه و تقاضای اوراق بهادار معین و تعیین دامنه نوسان قیمت آن به دادوستد آن اوراق می‌پردازد.

حق تقدم در خرید سهام

معمولاً سهامداران شرکت خواهان حفظ حقوق و موقعیت خود در شرکت هستند و انتظار دارند در هنگام افزایش سرمایه و انتشار سهام جدید از سوی شرکت، نسبت به سایر خریداران اولویت داشته باشند. به همین دلیل، اگر شرکت بخواهد از طریق انتشار سهام جدید افزایش سرمایه دهد، سهام جدید را ابتدا به سهامداران قبلی خود عرضه می‌کند. آنها نیز در استفاده از صرف نظر کردن از این حق، مختار هستند. در صورتی که سهامدار تمایلی به دریافت سهم جدید نداشته باشد می‌تواند با مراجعه به کارگزار، گواهی‌نامه حق تقدم خرید سهم خود را بر پایه قیمت روز بازار، به فروش برساند. چنانچه سهامداران در مهلت اعلام شده، اقدام به پذیره‌نویسی نکنند یا از فروش گواهی حق تقدم صرف‌نظر کنند، شرکت پس از اتمام دوره پذیره‌نویسی، گواهی‌های مزبور را در بورس اوراق بهادار در معرض فروش قرار می‌دهد و مبلغ حاصل از فروش را پس از کسر هزینه‌های مربوطه، به حساب سهامدار واریز می‌کند.

نقدشوندگی

نقدشوندگی یک ورقه سهم به معنی امکان فروش سریع آن است. هر چه سهمی را بتوان سریع‌تر به فروش رساند، قابلیت نقدینگی آن بیشتر است. اوراق بهاداری که به طور روزانه و به دفعات مکرر مورد معامله قرار می‌گیرد نسبت به سایر اوراقی که به تعداد محدود و یادفعا کم معامله میشوند، از قدرت نقدشوندگی بیشتری برخوردار بوده و در نهایت ریسک کمتری دارد.

ترازنامه، صورت حسابی است که وضعیت مالی یعنی دارایی‌ها، بدهی‌ها و سرمایه شرکت را در پایان دوره مالی نشان می‌دهد. شایان ذکر است که این صورت حساب وضعیت مالی را در یک روز مشخص که معمولاً پایان سال مالی است را نشان می‌دهد.

صورت سود و زیان، صورت حسابی است که نتیجه عملیات یک سال مالی شرکت که نشان‌دهنده سود یا (زیان) است را نمایش می‌دهد. در این صورت حساب کل مبالغ درآمدها و هزینه‌های شرکت (با تفکیک خاصی که استانداردهای حسابداری مقرر داشته) که در طول یک دوره مالی که معمولاً یکسال است تحقق یافته از هم کسر می‌شوند.

بورس اوراق بهادار

بورس اوراق بهادار بازاری متشکل و رسمی است که اوراق بهادار پذیرفته شده در آن براساس قوانین و مقررات خاصی بین خریداران و فروشندگان دادوستد می‌شود.

وظیفه بورس اوراق بهادار

وظیفه اصلی بورس اوراق بهادار فراهم آوردن بازاری شفاف (ارائه اطلاعات کامل برای خریداران و فروشندگان) برای دادوستد اوراق بهادار است.

کارگزار

کارگزار شخصی حقوقی (شرکتی) است که خرید و فروش سهام توسط وی صورت می‌گیرد. مجوز کارگزاری به افرادی داده می‌شود که علاوه بر داشتن برخی ویژگی‌ها از قبیل سوابق حرفه‌ای، قبولی در آزمون و امین بودن، مطابق قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی باید شرایط عضویت در کانون کارگزاران و مجوز فعالیت در بورس را دارا باشند.

تعديل EPS

مدیران شرکت‌ها در ابتدای سال مالی با توجه به چشم‌انداز فعالیت‌های شرکت، EPS معینی را پیش‌بینی و اعلام می‌کنند. اما در طی سال با توجه به روند واقعی فعالیت‌ها ممکن است تغییر و اصلاح در EPS اعلام شده ضروری به نظر برسد و براساس عملکرد شرکت EPS جدیدی اعلام شود. به این تغییر تعديل EPS گفته می‌شود.

سهام شناور

منظور از سهام شناور مقدار سهمی است که انتظار می‌رود در آینده نزدیک، قابل معامله باشد. یعنی در مالکیت دارندگانی است که آماده‌اند در صورت پیشنهاد قیمت مناسب از سوی خریداران آن را برای فروش ارائه کنند.

نسبت P/E

معیاری است که درآمد سالانه یک سهم را با قیمت بازار آن مقایسه می‌کند و از تقسیم قیمت بازار به درآمد یک سهم (EPS) بدست می‌آید.

پرتفوی (سبد سهام)

سرمایه‌گذاران به منظور کاهش ریسک به جای خرید سهم یک شرکت، اقدام به خرید سهام چند شرکت در صنایع مختلف می‌نمایند تا اگر بنا به دلایلی، در صورت کاهش سودآوری یک صنعت و به دنبال آن کاهش قیمت شرکت‌های مربوطه زیان چشمگیری متوجه سرمایه‌گذار نشود. بنابراین ضرب المثل معروف نباید تمامی تخم‌مرغ‌ها را در یک سبد قرار داد.

حجم مبنا

حجم مبنا عبارت است از حداقل تعداد سهامی (از یک شرکت) که باید در طول یک روز کاری معامله شود تا قیمت پایانی بتواند حداکثر تغییرات را شامل شود، که در حال حاضر برابر است با ۲۰ درصد از تعداد کل سهام منتشره شرکت تقسیم بر ۲۵۰ روز کاری یعنی ۰/۰۰۸ تعداد کل سهام هر شرکت است.

در جلسه رسمی معتبر خواهد بود.

پذیره نویسی

فرآیند خرید اوراق بهادار از شرکت در زمان تأسیس یا افزایش سرمایه.

افزایش سرمایه و روشهای آن

هرگاه شرکت برای توسعه فعالیت‌های خود به منابع مالی جدید نیاز داشته باشد، با پیشنهاد هیئت مدیره، سهامداران شرکت افزایش سرمایه را در جلسه مجمع عمومی فوق‌العاده مورد بررسی و رأی‌گیری قرار می‌دهند و در صورت تصویب، سرمایه شرکت به میزان تصویب شده افزایش می‌یابد.

شرکت‌ها از سه روش می‌توانند سرمایه خود را افزایش دهند:

- (۱) از محل سود انباشته و سایر اندوخته‌ها (به استثناء اندوخته قانونی) در قالب سهام جایزه
- (۲) از محل آورده نقدی و مطالبات در قالب حق تقدم
- (۳) از محل صرف سهام

در روش اول شرکت، سهام جدید ناشی از افزایش سرمایه را به سهامداران می‌دهد و برای این کار نیازی به پرداخت وجه توسط سهامداران نمی‌باشد.

در روش دوم شرکت، سهام جدید ناشی از افزایش سرمایه را به ازای دریافت مبلغ اسمی برای هر حق تقدم به سهامداران می‌فروشد. در این روش سهامدارانی که تمایل به شرکت در افزایش سرمایه نداشته باشند می‌توانند حق تقدم خود را به متقاضیان دیگر در قالب دریافت ارزش آن واگذار نمایند.

در روش سوم یا سلب حق تقدم سهامداران، سهام جدید ناشی از افزایش سرمایه به قیمت بازار مورد پذیره‌نویسی کلیه متقاضیان قرار می‌گیرد.

امتیاز شرکت در افزایش سرمایه با روش‌های اول و دوم به سهامدارانی تعلق می‌گیرد که در تاریخ اجرای مصوبه مجمع عمومی فوق‌العاده شرکت مبنی بر افزایش سرمایه، مالک سهام شرکت باشند.

سود هر سهم (EPS)

سود هر سهم یا به اختصار EPS، حاصل تقسیم سود خالص پس از کسر مالیات، بر تعداد کل سهام شرکت است.

سود پرداختنی هر سهم (DPS)

همه ساله شرکت‌ها بخشی از سود خالص را مطابق قانون و بخشی را براساس نیاز شرکت نزد خود نگهداری می‌کنند و مابقی را بین سهامداران تقسیم می‌نمایند. بنابراین سود پرداختنی هر سهم از تقسیم کل سود پرداختنی (مصوب مجمع عادی سالانه) بر تعداد سهام شرکت بدست می‌آید. طبق قانون تجارت، در صورتی که در مجمع عمومی عادی سالانه، تقسیم سود مصوب شود، شرکت باید حداکثر ظرف ۸ ماه از تاریخ تصویب، DPS را به سهامداران پرداخت کند. سود پرداختنی هر سهم به سهامداری تعلق می‌گیرد که در تاریخ برگزاری مجمع عمومی سالانه شرکت، مالک آن سهم باشد.

اندوخته قانونی

همه ساله شرکت‌ها مکلف به ذخیره حداقل ۵ درصد از سود خالص نزد خود مطابق قانون، به عنوان اندوخته قانونی هستند ادامه این کار پس از رسیدن مبلغ ذخیره قانونی به ۱۰ درصد سرمایه اسمی اختیاری می‌باشد. مابقی سود در اختیار مجمع بوده تا نسبت به آن تصمیم‌گیری نماید.

سود انباشته

باقیمانده سود پس از کسر هرگونه اندوخته و سود سهام پرداختنی است که به سود انباشته سالهای قبل جمع و به سال بعد انتقال می‌یابد.

ترازنامه و صورت سود و زیان